

TÜRKİYE'DE FEN-EDEBİYAT VE EĞİTİM FAKÜLTESİ İKİLEMİNDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE PEDAGOJİK FORMASYON UYGULAMALARI

Murat TANRIKULU*

Öz

Öğretmen yetiştirme ve bunun için ideal eğitim kurumlarının belirlenmesi, günümüz Türk milli eğitiminin ve yükseköğretiminin en önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. Fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasındaki ikilem bu sorunun temel kaynağıdır. Sorun, fen-edebiyat fakültesi mezunları mı yoksa eğitim fakültesi mezunları mı öğretmen olmalı/yapılmalı sorusuna yanıt verilememesinden kaynaklanmaktadır. Ancak bu soruya zamanla hangi eğitim kurumunu bitirenler iyi öğretmen olur sorusu da eklenmiştir. 1980'den günümüze bu iki soruya, ülke yönetimini üstlenen farklı iktidarlar farklı yaklaşımlar sergilemişlerdir. Yaklaşımlar, sürdürülebilir olmaktan ve gerçeklikten uzak olduğu için sorun çözülememiştir. Diğer taraftan zaman içinde onlarca yeni üniversite kurulmuş, bu da adı geçen fakülte sayı ve kontenjanlarını artırmıştır. Böylece sorun, büyüyerek devam eden bir durum almıştır. Artık soruna, iki yeni sorun daha eklenmiştir. İlki, bu fakültelerden mezun olan öğretmen adaylarının ne kadarının atamasının yapılacağıdır. İkincisi, yığılmanın nasıl önleneceğidir. Bu araştırmada, ülkemizde eğitim fakültesi ve fen-edebiyat fakülteleri arasındaki ikilem, Çankırı Karatekin Üniversitesi (ÇAKÜ), Edebiyat Fakültesi'nin pedagojik formasyon sertifikası eğitimi alan Coğrafya Bölümü öğrencilerine uygulanan farkındalık anketi verilerinin ışığında somutlaştırılmıştır. Coğrafya bölümü öğretmen adaylarının soruna yaklaşımları olumlu, olumsuz ve nötr olarak değerlendirilmiş, çözüme yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Fen ve edebiyat fakültesi, eğitim fakültesi, ikilem, pedagoji, formasyon*

TEACHER TRAINING AND PEDAGOGY FORMATION APPLICATIONS WITHIN DILEMMA OF FACULTY OF SCIENCE-LITERATURE AND FACULTY OF EDUCATION IN TURKEY

Abstract

Teacher training and to determine the ideal education institution for this purpose, today is one of the important problems of the Turkish national education and higher education. The dilemma of science- literature faculty and faculty of education is the main source of this problem. The problem is caused by the inability to answer questions about, science and literature graduates or education faculty graduates must be/should be teachers. However, those who have completed the educational institutions which have been added to this question once the teacher is good question. From 1980 to the present day, these two questions, which demonstrated different approaches different governments in the governance of the country. Approaches wasn't sustainable and it is far from reality because the problem has not been solved. On the other hand, over time, many new universities have established. This is also increased due to the number and the placement of the faculties mentioned. Thus, the problem has taken a situation that continues to grow. The problem now, two new problems have been added. First, teacher candidates who have graduated from this school, how much the factors of the assignment. Secondly how to prevent cumulative voting. In this research, the dilemma between science-literature and the faculty of education in our country, Çankırı Karatekin University (CAKU), certificate of pedagogic formation education to students in the Faculty of literature the Department of Geography has embodied awareness in the light of applicable survey data. Department of Geography teacher candidates' approaches to the problem have been assessed positive, negative and neutral, and suggestions for solution are presented.

Keywords: Faculty of science and literature, faculty of education, dilemma, pedagogy, formation.

* Yrd. Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü. kutlukul@gmail.com

GİRİŞ

Türk yükseköğretiminin ve milli eğitiminin en önemli ve güncel sorunlarından birini öğretmen yetiştirme ve bunun için ideal eğitim kurumlarının belirlenmesi oluşturmaktadır. Fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasındaki ikilem bu sorunun temel kaynağıdır. Fen ve edebiyat fakülteleri, üniversitelerde, fen ve edebiyat çatısı altında ilgili, yakın bilim dallarını toplayan, genel olarak alanla ilgili araştırmacı, bilim uzmanı ve bilim insanı yetiştirmeyi hedefleyen fakültelerdir. Eğitim fakültesi ise genel olarak ilgili olduğu alanda öğretmen yetiştirmeyi amaç edinen yükseköğretim kurumlarıdır. Çankırı Karatekin Üniversitesi, 5662 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilâtı Kanununda ve Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'a uygun olarak 28 Mayıs 2007 tarihinde Çankırı'da kurulmuştur. Üniversite bünyesinde diğer fakültelerle birlikte fen ve edebiyat fakülteleri de bulunmaktadır. Edebiyat Fakültesi 2013 yılından beri mezun veren bir fakültedir. ÇAKÜ, Edebiyat Fakültesi, 2014 yılından itibaren YÖK kararıyla pedagojik formasyon sertifika eğitimi düzenleme yeterliliğine sahip üniversiteler arasında yer almış ve kursu 2014–2015 yılında müstakil olarak iki dönem halinde, hafta sonu kursu olarak gerçekleştirmiştir. 2015–2016 eğitim-öğretim yılında ise YÖK, Çankırı Karatekin Üniversitesi'ni pedagojik formasyon sertifika eğitimi düzenleme yeterliliğine sahip üniversiteler arasından çıkarmıştır. Ancak Çankırı Karatekin Üniversitesi bu yeterliliğe sahip olan Tokat, Gaziosmanpaşa Üniversitesi ile yapılan ortak mutabakat gereği bu kursu gerçekleştirmektedir. Diğer üniversitelerin fen-edebiyat fakültelerinden mezun olan öğrencileri gibi Çankırı Karatekin Üniversitesi fen-edebiyat fakültesi mezunlarının da hedef mesleği öğretmenliktir. Bu nedenle Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü öğrencileri fen-edebiyat fakültesi-eğitim fakültesi ikileminden ve formasyon uygulamalarında karşılaşılan sıkıntılardan doğrudan etkilenmektedir.

Türk Dil Kurumu'na göre ikilem; insanı istenmeyen seçeneklerden birini, çoğunlukla iki seçenektan birini izlemeye zorlayan tartışma, sorun veya usa vurma durumu olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr/index.php?option=com, 07.05.2016). İngilizce "pedagogy" kelimesinden gelen ve dilimizde pedagoji olarak kavramlaşan kelime, "eğitim bilim ve teorisi" anlamını taşımaktadır. İngilizce "formation" kelimesi ise formasyon olarak dilimize yerleşmiştir. Türkçeye "biçimlenme, yetişim, oluşum" olarak çevrilebilir. Pedagojik Formasyon ise bu iki kelimenin bir araya getirilmesiyle oluşmuştur ve "eğitimbilimsel biçimlendirme" olarak Türkçeleştirilebilir.

TÜRKİYE'DE FEN-EDEBİYAT ve EĞİTİM FAKÜLTESİ İKİLEMİ

Ülkemizde özellikle 1980'li yıllardan sonra artan bir yoğunlukta eğitim fakültesi-fen ve edebiyat fakültesi ikilemi yaşanmıştır/yaşanmaktadır. Bu ikileme hem Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) hem de Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) dâhil olurken geçen zaman içerisinde fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin sayısı da artmıştır. İkilemin temel konusu ve tartışma alanını, hangi fakültelerden mezun olanlar öğretmen olmalıdır oluşturmuş ancak zamanla buna hangi fakültelerden mezun olanların iyi öğretmen olacağı tartışması da eklenmiştir. Fen-edebiyat fakültelerini tercih eden öğrenciler yoğun bir alan eğitimi alırken aynı zamanda "siz eğitim fakültelerinden farklısınız, onlar sizin kadar alanı bilmezler ve esasında siz öğretmen değil

öğretim gördüğünüz alanda araştırmacı ya da akademisyen olacaksınız” şeklinde motive edilmişlerdir. Bunun karşılığında eğitim fakültelerini tercih eden öğrenciler ise “siz onlardan farklısınız, onlar sizin kadar iyi öğretmen olamaz, evet sizin alan eğitiminiz onlar yoğun değil ama onlar da öğretmenlik formasyonu yok” diye motive edilmişlerdir. Ancak her iki fakülte mezunlarının en büyük istihdam alanının öğretmenlik mesleği olması, bu mesleğin adı geçen fakülteler arasında bir rekabet hatta bir çekişme ortamına dönüşmesine yol açmış, ikilem büyük bir soruna dönüşmüştür. Günümüzde dünyadaki beşeri ortamın, doğal ortama göre daha aktif, hareketli ve değişken olduğunu söylemek mümkündür (Taş, 2014: 33–42). Ancak ne yazık ki ülkemiz yükseköğretimi bu değişimin gerisinde kalmıştır.

Sorunun bu şekilde ortaya çıkmasında çok partili döneme geçişle birlikte cumhuriyet hükümetlerinin köklü bir eğitim-öğretim anlayış ve yapılanmasının olmayışı elbette ki en önemli faktör olmuştur. İktidar değişiklikleri soruna farklı yaklaşımları birlikte getirmiştir. Kimi iktidarlar fen-edebiyat fakültelerinde de pedagojik formasyon derslerinin açılması ve böylece bu formasyona sahip olan her iki fakülte mezunlarının öğretmen olabilirliği yönünde karar almış ve uygulamıştır. Kimi iktidarlar ise fen-edebiyat fakültelerine tamamen öğretmenliği yasaklamış ve öğretmenliği yalnızca eğitim fakültesi mezunlarına bırakmıştır. Bu uygulama hem eğitim fakültelerine talebi artırmış hem de bu fakültelerin yerleştirme puanlarını dolayısıyla öğrenci kalitesini yükseltmiştir. Fen-edebiyat fakültelerinde ise bunun tam tersi yaşanmıştır. Fen-edebiyat fakültesi mezunu olup öğretmen olmak isteyenler için bu mesleğin kapanması âdeta bir zulme dönüşmüştür. Kararın kaldırılması için adli mercilere davalar açılmış, protesto gösterileri düzenlenmiştir.

Sorunun ortaya çıkışını, fen-edebiyat ve eğitim fakültesi ikileminin zaman içinde nasıl gelişip evirildiğini anlayabilmek için ülkemizde öğretmen yetiştirme ve pedagojik formasyon uygulamalarının tarihine kısaca bakmakta fayda vardır. Türkiye, öğretmen yetiştirme sistemi bakımından köklü bir geleneğe sahip ülkeler arasındadır. Öğretmen yetiştirme çabaları, Sultan Abdülmecit döneminde 16 Mart 1848’de Rüştüyelere öğretmen yetiştirmek üzere üç yıl süreli Darül Muallimin-i Rüşdi adını taşıyan ilk öğretmen okullarının kurulmasıyla başlamış, daha sonraki yıllarda şekillenen yapısıyla, Cumhuriyet yönetimine devredilmiştir. Bu deneyim, bilimsel yaklaşımlarla daha da zenginleşmiş, özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında, Atatürk’ün önderliğinde başka ülkelere örnek olabilecek birbirinden özgün modeller ortaya konmuş, eğitim enstitüleri kurulmuş, köy enstitüleri açılmış ve yaygınlaştırılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki bu atak daha sonraları sürdürülememiş, mevcutları geliştirmek yerine, kapatılmalarına veya yozlaştırılmalarına yol açan uygulamalara gidilmiştir. Bu anlamda, 1954’de Köy Enstitülerinin kapatılmasıyla başlayan süreç, öğretmen yetiştirmede ilk olumsuz işaret olarak hatırlanmaktadır. 1970’li yıllar ise, öğretmen eğitiminde en sorunlu dönem olarak görülmektedir. Henüz gerekli planlama yapılmadan öğretmen okullarının kapatılması, eğitim enstitülerinin 3 yıl olan eğitim süresinin siyasi müdahalelerle 3 aya kadar indirilerek yozlaştırılması, "mektupla eğitimle öğretmen yetiştirme" gibi uygulamalar, öğretmenlerin niteliğine olumsuz olarak yansımıştır. 1970’li yıllarda yaşanan bu olumsuzluklar üzerine, 1981 yılında çıkarılan Yükseköğretim Kanunu (2547 Sayı ve 6 Kasım 1981) ve bunu tamamlayan Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (41 Sayı ve 20 Temmuz 1982 tarih) ile Türk yükseköğretim sisteminde kapsamlı düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemelerin en önemlisi hiç kuşkusuz, Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte zaman içinde ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılamak için kurulan ve yaygınlaşan eğitim enstitülerinin, Milli Eğitim Bakanlığı’ndan alınarak, eğitim fakültelerine dönüştürülmesi ve üniversitelere

bağlanması olmuştur. 1982 yılından itibaren Türkiye üniversitelerinde öğretmen yetiştirme; eğitim fakültelerinde ve fen-edebiyat fakültesi öğrencilerine pedagojik formasyon dersleri verilerek iki ayrı kaynaktan gerçekleştirilmiştir. Ancak yaklaşık on beş yıl süren bu uygulamayı YÖK, orta öğretim alan öğretmenliği için öğretmenlik sertifika programlarının uygulamadan uzak, içerik ve süre açısından yetersiz olduğunu ileri sürerek, öğretmenlik sertifika programlarını 04.11.1997 Tarih ve 97, 39, 2761 sayılı kararlarıyla yeniden yapılandırmıştır. Yeniden yapılandırma doğrultusunda eğitim fakültesi öğrencileri için 3,5+1,5 yıl, fen-edebiyat fakültesi mezunları için 4+1,5 yıl olmak üzere iki şekilde yürütülecek olan tezsiz yüksek lisans programları uygulamaya konmuştur ve tüm öğretmenlik sertifika programları 1998- 1999 öğretim yılından itibaren kapatılmıştır (www.yok.gov.tr/documents, 21.6.2016). Uygulama yaklaşık on yıl sürdürülmüş ve 2010 yılına gelindiğinde YÖK'ün aldığı yeni bir genel kurul kararıyla öğretmen yetiştirmede tekrar değişikliğe gidilmiştir. Karar uyarınca, fen-edebiyat fakültelerinden mezun olan ancak öğretmen olmak isteyen adaylar için zorunlu olan tezsiz yüksek lisans programları kaldırılmış ve yerine tekrar pedagojik formasyon eğitimi getirilmiştir. Buna göre mezun olan ve olabilecek öğrenciler, YÖK'ün izin verdiği üniversitelerin açtığı pedagojik formasyon kurslarına ikinci öğretim harcının yaklaşık üç katı karşılığında bir ücretle katılabilmektedirler.

2010 yılındaki bu değişiklikle sorun ancak üç yıl ötelenebilmiş, ancak giderek büyümüş ve müdahale edilme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. 2013 yılına gelindiğinde fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasındaki bu ikilemin kaldırılması ve sorunun çözümü yolunda MEB ile YÖK arasında radikal bir mutabakat sağlanmıştır. Mutabakatta, YÖK tarafından yapılan açıklamaya göre, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yeni öğretmen yetiştirme stratejisi çalışmaları paralelinde, eğitim fakülteleri bünyesinde yer alan ve aralarında coğrafya öğretmenliği eğitimi bölümlerinin de bulunduğu orta öğretim alan öğretmenliği bölümlerine 2013–2014 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci kontenjanı verilmemesi yönünde karar alınmıştır. Böylece bu fakülteler kapatılmış, sorunun kökten çözümü yolunda büyük bir adım atılmıştır. Bununla birlikte karar eğitim fakülteleri için kabul edilir bulunmamıştır. Kararın kaldırılması için gerekli mercilere müracaatlar yapılmış, davalar açılmış ve 2014–2015 eğitim-öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinin tekrar öğrenci almalarının yolu açılmıştır. Ancak sorun tazeliğini korumaktadır. Milli eğitim bakanının 26 Şubat 2015 tarihli açıklamasında sorunun tarifi şöyledir; "Eğitim fakültesini bitiren gençler biz öğretmen olmak için bu okullara geldik, şimdi siz öğretmenlik yapma şansı vermiyorsunuz diyorlar. Veremiyoruz. Çünkü bugünkü şartlarda bütün okullarımızda tekli eğitime geçtiğimizde, sınıfların ortalama mevcudunu 30'un altına düşürdüğümüzde en ideal koşullarda 95 bin öğretmen alabiliyoruz. Şu anda kendini atanamayan öğretmen diye vasıflandıran 300 bin kişi var. Eğitim fakültelerinde okuyanlarla birlikte 500 bine yaklaşıyor. Bunun çözümü yok. Bundan sonra problemin daha ağırlaşarak sürmemesi için eğitim fakültelerinin çok büyük bir bölümünün kapatılması gerekiyor" (www.mebmedya.com/meb-personel/egitim-fakulteleri-kapatiliyor-mu, 20.5.2016).

Soruna eğitim bilimciler ve eğitim fakültelerinde çalışan diğer bilim insanları açısından bakıldığında ise YÖK'ün pedagojik formasyon sertifika programlarının eleştirilere uğradığı görülmektedir. Örneğin Kavcar (1998: 5–17), pedagojik formasyon sertifika programlarına yönelik eleştirilerini, "Öğretmenlik; öğretmen olmayı önceden hiç düşünmeyenlerin, öğretmenlikle ilgili hiçbir ders almayanların ya da salt ticari kaygılarla formasyon programı düzenleyenlerden bir belge olarak yapacağı bir meslek değildir." sözleriyle dile getirmektedir.

Aynı şekilde, pedagojik formasyon sertifika programlarının öğretmen adaylarını, öğretmenlik mesleğine hazırlayıcı yönlerinin bulunduğunu ve bu bakımdan faydalı olduğunu ancak işlevsiz ve yararsız yönlerinin de kayda değer olduğunu ortaya koyan bilimsel araştırmalar da mevcuttur (Can, 1991: 162–167; Engeç, 199: 149–169; İzci, 1999; Özgür, 1994; Saracaloğlu, 1991: 565–569; Senemoğlu, 1989: 109–126; Sözer, 1996: 7–21; Sürücü, 1997; Şenel, 1999; Temel, 1990: 180–192). Bu eleştirilerin haklı yanlarının bulunduğu, çalışmanın anket sonuçlarına da yansımış durumdadır.

ARAŞTIRMA AMACI ve YÖNTEM

Çankırı Karatekin Üniversitesi Coğrafya Bölümü son sınıf öğrencisi olan öğretmen adaylarının pedagojik formasyona ilişkin sahip oldukları farkındalık düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik/olgubilim desen kullanılmıştır. Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ama derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgubilim, bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve diğerleri, 2006: 23).

Araştırma Evreni ve Verilerin Toplanması

Evren (population), araştırılmakta olan konuyu oluşturan elemanların tümünü kapsayan yapıdır (Arık, 1992: 370). Karasar (1998: 199)'a göre evren, araştırma sonuçlarının genelleme yapılmak istendiği elemanlar bütünüdür. Bu bütün, ortak özellikleri olan, canlı ve cansız her türlü elemanı içerebilir. Araştırmanın evrenini, 2015–2016 öğretim yılında Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin düzenlediği pedagojik formasyon sertifika programına katılan 57 Coğrafya Bölümü öğrencisinin gönüllülük esasına göre 46'sı oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarına farkındalıklarının belirlenmesi için ayrı ayrı, 1'den 3'e kadar numaralandırılmış; hiç memnun/farkında değilim, kısmen memnunum/farkındayım, memnunum/farkındayım, biçiminde derecelendirilmiş 21 soruluk bir anket uygulanmıştır. Karışık halde sorulan anketteki sorular üç kategoridedir. Soruların 7'si pedagojik formasyon uygulamalarından, 7'si öğretmenlik mesleğine yönelik sorulardan ve 7'si de bu iki alana yönelik işaretli olumsuz sorulardan oluşturulmuştur. Olumsuz sorular yıldız (*) işareti ile işaretlenmiş ve işaretin anlamı açıklanmıştır. Araştırmanın amacı anlatılmış, katılımın zorunlu olmadığı, kimlik bilgilerinin özellikle yazılmaması gerektiği açıklanmış ve uygulamaya geçilmiştir. Çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımı Tablo 1'de görüldüğü gibidir.

Tablo 1: ÇAKÜ, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Pedagojik Formasyona Tabi Öğrenci Sayısı.

ÇKÜ, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü	Kadın	Erkek	Toplam
	21	25	46

Veri Analizi

Verilerin analizinde, "içerik analizi" tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri kategorik bir çerçevede gruplandırarak ve

bunları okurun anlayabileceği biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Elde edilen veri analizi için dört aşamalı bir yol izlenmiştir: İlk aşama adlandırma aşamasıdır. Bu aşamada öğrencilerin yanıtları olumlu, olumsuz ve nötr olarak listelenmiş, pedagojik formasyon uygulamaları, öğretmenlik mesleğine yönelik sorular ve iki alana yönelik olumsuz sorular olarak adlandırılmıştır. İkinci aşama kategori oluşturma aşamasıdır. Bu şamada öğrencilerin yanıtları kavramsal kategoriler altında gruplandırılmıştır. Üçüncü aşama geçerlik ve güvenilirlik aşamasıdır. Bu aşamada, araştırma bütün süreçleri ile adım adım anlatılarak geçerliliği sağlanmıştır. Sınıflandırmaların güvenilirliğini artırmak için çalışma, önce araştırmacı tarafından ayrı sınıflandırılmış ve karşılaştırılarak son şekli verilmiştir. Çalışmanın güvenilirlik hesaplaması Miles&Huberman (1994), Uyuşum Yüzdesi Formülü [$P = (Na / Na + Nd) \times 100$] (P: Uyuşum Yüzdesi, Na: Uyum Miktarı, Nd: Uyuşmazlık Miktarı) kullanılarak saptanmıştır. Güvenirlik hesaplamasındaki uyum yüzdesi %70 olduğunda güvenilirlik yüzdesine ulaşılmış kabul edilir (Yıldırım ve diğerleri, 2006: 23–24). Uyuşum yüzdesi % 76 olarak bulunmuştur. Dördüncü aşama frekans ve yüzeliklerin hesaplanarak yorumlanması aşamasıdır. Bu aşamada, yanıtların frekansları çıkarılarak yüzdesi bulunmuş ve gruplama kategorileri altında yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Pedagojik formasyon eğitimine katılan adayların 21 soruluk ankete verdikleri yanıtlara bir bütün olarak bakıldığında, pedagojik formasyon uygulamalarına, öğretmenlik mesleğine ve her iki alana yönelik olumsuz sorulara verilen yanıtların olumlu, olumsuz ve nötr yanıtlardan oluştuğu görülmüştür. Bu nedenle, yanıtlar temel 3 kategori altında (olumlu, olumsuz ve nötr) sıralanarak yorumlanmıştır. Pedagojik formasyon, PF olarak kısaltılmıştır.

Pedagojik Formasyon Uygulamalarına Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarına pedagojik formasyon uygulamalarına yönelik sorulara verdiği yanıtlar olumlu, olumsuz, ve nötr olarak gruplandırılan yanıtların sayısı, frekans (Tablo 2) ve yorumları aşağıdadır.

Tablo 2: *Pedagojik Formasyon Uygulamalarına Yönelik Yanıtların Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Sorular	Olumlu		Olumsuz		Nötr	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
PF 4 yıllık akademik eğitim süresince ve uygun zaman aralığında verilmelidir (Süresini belirtiniz).	44	95.6	1	2.1	1	2.1
PF uygulaması öğretmenlik mesleği için zorunludur.	41	89	1	2.1	4	8.6
PF’de Öğrencilere öğretmenlik yeterliklerini kazandırıcı dersler vardır.	38	82.6	1	2.1	7	15.2
PF kursuna ailem istediği için katılıyorum.	21	45.6	22	47.8	3	6.5
PF kursuna ailem istediği için katılıyorum.	20	43.4	13	28.2	13	28.2
PF eğitimi KPSS’yi kazanmamı sağlayacaktır.	15	32.6	12	26.0	18	39.1
PF’nin 4. Sınıfta hafta sonu ve iki dönemde yoğun bir eğitimle verilmesi uygundur.	10	21.7	32	69.5	4	8.6

Tablo 2'de de görüldüğü gibi, kurs alan öğretmen adaylarına Pedagojik Formasyon Uygulama zamanına yönelik iki soru sorulmuştur. Bunlardan ilki ve 44 olumlu yanıtla en yüksek frekansa sahip olanı, "PF 4 yıllık akademik eğitim süresince ve uygun zaman aralığında verilmelidir (zaman aralığını belirtiniz)." Sorusudur. İkincisi de olumlu yanıtlara göre yapılan frekans dağılımında tablo 2'nin sonunda yer alan ve 32 olumsuz frekansa sahip olan "FP'nin 4. Sınıfta hafta sonu ve iki dönemde yoğun bir eğitimle verilmesi uygundur." sorusudur. Frekanslardan da anlaşılacağı üzere ankete katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun görüşü formasyon derslerinin uygun zaman aralığı olan 3. ve 4. sınıfta, hafta arası ve daha geniş zaman aralığında verilmesi yönündedir. Son soruda adayların 32'si de yoğunlaştırılmış bir şekilde hafta sonu verilmesinden memnun değillerdir. Bu sorularda sırasıyla bir olumsuz, bir nötr ve 10 olumlu, 4 de nötr yanıt bulunmaktadır. Ankette "PF uygulaması öğretmenlik mesleği için zorunludur." sorusuna verilen olumlu yanıtların frekans değeri 41'dir. Bu soru, öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğinin bir kariyer mesleği olup olmadığına yönelik farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla sorulmuştur. Olumlu yanıtların oldukça yüksek bir frekans seviyesinde çıkmasıyla da adayların genel olarak öğretmenlik mesleğini böyle değerlendirdikleri anlaşılmıştır. Zira Pedagojik Formasyon" eğitim, öğretim verebilmek için sahip olunması gereken yeterlilik olarak düşünülmektedir. Bir başka deyişle; öğretmen olabilmek için sahip olunması gereken bir eğitimidir. Bu soru için bir olumsuz, dört de nötr olarak değerlendirilen yanıt vardır. Pedagojik formasyon uygulamalarında yer alan derslerin yeterliliklerini belirlemeye yönelik olarak sorulan "PF" de öğretmenlik yeterliliklerini kazandırıcı dersler vardır." soru, adaylardan 38 olumlu, 1 olumsuz ve 7'de nötr yanıt almıştır. Bu frekanslar, adayların ders içeriklerini çok büyük ölçüde yeterli bulduklarını, farkındalık ve memnuniyet oranlarının da aynı şekilde yüksek olduğunu göstermiştir. Adayların pedagojik formasyon almalarına yönelik neden ve farkındalıklarını belirlemek için "PF kursuna ailem istediği için katılıyorum." sorusuna 21 olumlu, 23 olumsuz ve 7 de nötr yanıtlar alınmıştır. Burada aile önemli bir neden olarak görülmekle birlikte yanıtların yorumunu, "PF kursu iş bulmamı kolaylaştıracaktır." ve "PF eğitimi KPSS'yi kazanmamı sağlayacaktır." sorularının frekans dağılımıyla ilişkilendirilerek yapılmalıdır. Zira her iki soru için sırasıyla 20 olumlu, 13 olumsuz, 13 nötr ve 15 olumlu, 12 olumsuz, 18 de nötr yanıtlar verilmiştir. Bu üç sorudaki ortalama değerler göstermektedir ki adaylar maliyetten dolayı aile desteğine ihtiyaç duymaktadırlar ve aile destek ve karar mercii konumundadır. Fakat aynı zamanda fen-edebiyat fakültesi coğrafya bölümü mezunu/öğrencisi olarak öğretmenlik mesleği bir seçenek olarak orta yerde durmakla birlikte atanma ve iş bulmanın zorluğu ile KPSS sınavına yönelik kaygılar da yanıtlarda etkili olmuştur.

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik verdiği yanıtların sayısı, frekans (Tablo 3) ve yorumları aşağıdadır.

Tablo 3: Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Yanıtların Frekans ve Yüzde Dağılımı.

Sorular	Olumlu		Olumsuz		Nötr	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
Öğrendiğim bilgi ve becerileri kullanacağımı bilmek beni daha da motive ediyor.	42	91.3	4	8.6	-	-
Öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgileri öğrenmeyi isteyerek yapıyorum.	38	82.6	1	2.1	7	15.2
Kendimi öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgi ve becerileri öğrenecek yeterlilikte hissediyorum.	37	80.4	3	6.5	6	10.8
Öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgi ve becerileri öğrenirsem kendimi tamamlamış olacağım.	35	76.0	1	2.1	10	21.7
Öğretmenlik mesleğini ilgi duyduğum için pedagojik formasyon alıyorum.	30	65.2	7	15.2	9	19.5
Öğretmenlik mesleğinin benim için ideal bir meslek olduğuna inanıyorum.	29	63.0	8	17.3	9	19.5
Edebiyat Fakültesi öğrencisi olarak kendimi, öğretmenlik mesleği için Eğitim Fakültesi öğrencilerine göre avantajlı hissediyorum.	24	52.1	15	32.6	7	15.2

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü pedagojik formasyon sertifika kursu alan son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik ilk altı anket sorusuna verdikleri cevapların genel olarak olumlu olduğu görülmektedir. Olumlu yanıtların frekans dağılımı 42 ile 24 arasında değişmektedir (Tablo 3). Bu durumun nedenleri olarak; öğretmenlik mesleğinin coğrafya bölümleri için hedef meslek gurubu olması, coğrafya öğretmenliği kontenjanlarının belli sayıda ve her yıl düzenli olarak ilan edilmesi, bu bölümleri için diğer istihdam alanlarının önemli ölçüde kapalı oluşu sayılabilir. Frekans dağılımında yedinci sırada yer alan "Edebiyat Fakültesi öğrencisi olarak kendimi, öğretmenlik mesleği için Eğitim Fakültesi öğrencilerine göre avantajlı hissediyorum." sorusunu giriş bölümünde edebiyat fakültesi-egitim fakültesi ikilemine yönelik açıklamalar çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir. Zira bu sonucun alınmasında bölüm öğrencilerine yapılan "Sizler, eğitim fakülteleri öğrencilerine oranla alanı daha iyi bilirsiniz." motivasyonu ve özgüvenin etkili olduğu görülmektedir.

İki Alanla İlgili Olumsuz Sorulara Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının her iki alana yönelik olumsuz sorulara verdiği yanıtların sayı, frekans (Tablo 4) ve yorumları aşağıdadır.

Tablo 4: İki Alana Yönelik Olumsuz Sorulara Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Dağılımı.

Sorular	Olumlu		Olumsuz		Nötr	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
PF uygulaması üniversiteler için para kazanma yöntemidir.	23	50	10	21.7	13	28.2
Eğitime yönelik diğer alanlar kapalı olduğunda öğretmen olmak zorundayım.*	21	45.6	16	34.7	9	19.5
Öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgi ve becerileri bir yetenek ve deneyim işidir. Ancak bunun bende sınırlı olduğunu düşünüyorum*	18	39.1	18	39.1	10	21.7
Edebiyat Fakültesi öğrencisi olarak kendimi Eğitim Fakültesi öğrencilerine göre dezavantajlı hissediyorum*	15	32,6	24	52,1	7	15,2
Öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgi ve becerileri öğrenemiyorum. Çünkü yeterli çaba göstermiyorum*	13	28.2	28	60.8	5	10.8
PF eğitiminin KPSS'yi kazanmamda hiçbir işe yaramayacağını düşünüyorum.*	12	26.0	29	63.0	5	10.8
PF uygulaması bir zaman kaybıdır.*	6	13.0	35	76.0	5	10.8

Pedagojik formasyon kursu alan ve öğretmen adayı olan coğrafya bölümü son sınıf öğrencilerinin olumsuz sorulara verdikleri yanıtlar değişkenlik göstermektedir. Dağılımda "PF uygulaması üniversiteler için para kazanma yöntemidir." sorusunun frekans değerleri olumlu 23, olumsuz 10 ve 13 de nötr olarak yanıtlanmıştır. Adayların kursu alabilmek için, ikinci öğretim ücretinin üç katı ücret ödemeleri ve eğitim fakültelerinde, yapıları gereği, böyle bir ücretin olmaması bunda etkili olmuştur. Adayların "Eğitime yönelik diğer alanlar kapalı olduğunda öğretmen olmak zorundayım." sorusuna yönelik yanıtları daha öncede açıklandığı gibi bir gerçeğin ve bu gerçeğe yönelik farkındalığın sonucudur. Ülkemizde coğrafya bölümlerinin istihdam alanları öğretmenlik mesleği dışında neredeyse kapalı durumdadır ve bu olumsuz gerçek ankete yansımış durumdadır. Tabloda ilgi çekici olan, "Öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgi ve becerileri bir yetenek ve deneyim işidir. Ancak bunun bende sınırlı olduğunu düşünüyorum." sorusuna adayların olumlu ve olumsuz yanıtlarının eşitliği olmuştur. Buradaki farkındalık düzeyinin ve coğrafya bölümünün doğrudan öğretmen yetiştirmeye yönelik bir bölüm olmamasının etkilerinin olduğu düşünülmektedir. Ancak öğretmenlik formasyonuna sahip her mezunun MEB tarafından öğretmen atanabilirliği de tartışılması gereken başka bir noktadır. "Edebiyat Fakültesi öğrencisi olarak kendimi Eğitim Fakültesi öğrencilerine göre dezavantajlı hissediyorum." sorusuna verilen yanıtlar Tablo 3'te "Kendimi öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgi ve becerileri öğrenecek yeterlilikte hissediyorum." sorusuna verilen yanıtların bir yansımasıdır ve daha önce de değinildiği gibi doğrudan motivasyon ve bu motivasyonun sonucu olarak ortaya çıkan farkındalığın bir sonucudur. Tabloda,"Öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgi ve becerileri öğrenemiyorum. Çünkü yeterli çaba göstermiyorum." sorusunun frekans dağılımı; olumsuz 28, olumlu 13 ve nötr 5 ile dikkate değer sonuçlar vermiştir. Öğretmenlik mesleği gibi bir kariyer mesleğinde olumlu ve nötr yanıtların toplamının 18 gibi yüksek bir orana ulaşması ve bununla birlikte yeterli çabadan ve yetenekten uzak adayların kursu tamamlayıp pedagojik formasyon sertifikasına sahip olabilmesi sorgulanmalıdır. Sorgulama daha öncede söylendiği gibi iyi öğretmen nerde ve nasıl yetiştirilir ile iyi öğretmen nasıl tespit edilir sorularının da içerecek biçimde tüm sistem üzerinde yapılmalıdır. Her ne kadar adayların yetersiz çabaları vize ve final notlarına yansiyacak olsa da alınacak sertifikada notla değerlendirme yerine başarılıdır ifadesinin yer alması ayırımı güçleştirecektir. Zira bu adayların bir kısmı öğretmen olarak atanabileceklerdir

ve sistemdeki zayıf halkayı oluşturacaklardır. Pedagojik formasyon kursunun sınavlara yönelik farkındalığını belirlemek için sorulan son iki soru, "PF eğitiminin KPSS' yi kazanmamda hiçbir işe yaramayacağını düşünüyorum." ve "PF uygulaması bir zaman kaybıdır." şeklindedir ve sırasıyla 29 ve 35 gibi olumsuz değerlendirmeler almışlardır. Adaylar KPSS sınavlarında formasyon sorularının cevaplanabilmesinin alanla ilgili en az ortalama düzeyde bilgi sahibi olmaları gerektiğinin farkındadırlar. Bununla birlikte olumlu ve nötr yanıtların frekans toplamının 17 düzeyinde oluşu KPSS sınavına ve atanmaya yönelik beklenti düşüklüğünün bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Zira bu oran, son soruda, pedagojik formasyonun bir zaman kaybı olduğunu düşünenlerin olumlu ve nötr yanıtlarının frekans toplamı oldukça yüksek bir değerdedir ve ileri sürülen tezi desteklemektedir (Tablo 4).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak bu çalışmada ülkemizde onlarca yıldır süren, zamanla büyüyen, karmaşıklaşan fen-edebiyat fakültesi ve eğitim fakültesi ikilemi üzerinde durulmuştur. İkilemin genelde öğretmen yetiştirmeye olan olumsuz etkileri belirlenmeye çalışılmış ve özelde ise fen-edebiyat fakültesi kapsamında olan Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü'nün pedagojik formasyon sertifika eğitimi alan öğrencilerinin hem kursa hem de öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ortaya konmaya çalışılmıştır. Ulaşılan sonuçları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Fen-edebiyat fakültesi ve eğitim fakültesi ikilemi, ülkemizin çözüm bekleyen önemli sorunlarından biridir. İkilem, öğretmen yetiştirme ve istihdam etmede olumsuzluklara yol açmaktadır.

- YÖK'ün izniyle fen-edebiyat fakültelerinde hafta sonu uygulanan pedagojik formasyon sertifika kursları öğretmenlik mesleği için bir zorunluluktur. Ancak hafta sonu ve iki dönem halinde yoğunlaştırılmış kurs takvimi uygun değildir ve ödenen ücret genel olarak yüksektir.

- Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü'nün pedagojik formasyon sertifika kursu alan öğrencileri için öğretmenlik, hedef meslekleri arasındadır. Ancak öğrencilerin; öğretmenlik mesleği, KPSS ve atanmaya yönelik kaygıları bulunmaktadır.

- Pedagojik formasyon sertifikasına sahip her bireyin sınavda başarılı olması ya da çeşitli nedenlerle öğretmen olarak atanabilirliği Türk milli eğitimi için önemli sorundur.

Yukarıda genel olarak açıklanan ve sıralanan sorunları çözme adına aşağıdaki öneriler verilebilir:

- Fen-edebiyat fakültesi ve eğitim fakültesi ikileminin çözümüne yönelik MEB ve YÖK tarafından alınan yeni fakültelerin açılmaması, kontenjanlarının azaltılması hatta bazı fakültelerin kapatılması kararı ödün verilmeksizin uygulanmalıdır.

- Fen-edebiyat fakültelerinde YÖK'ün izniyle uygulanan pedagojik formasyon sertifika kursları, yeni fakültelerin açılmaması, kontenjanlarının azaltılması hatta bazı fakültelerin kapatılması kararının uygulanması ve sonuçlarının alınması sürecinde devam ettirilmelidir. Ancak bir kariyer mesleği olan öğretmenlik mesleği için yoğunlaştırılmış hafta sonu kursları yerine en az iki yıla yayılan derli toplu ve ciddi kurslar düzenlenmelidir. Yüksek bulunan kurs

ücreti ülke gerçekleri göz önünde bulundurularak makul düzeylere çekilmeli, ya da devlet tarafından karşılanmalıdır.

• Bir kariyer mesleği olan öğretmenlik mesleği için pedagojik formasyon sertifikası ve sınav başarısı yeterli görülmemeli, ayrıntılı incelemeler de yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Arık, İ. A. (1992). *Psikolojide Bilimsel Yöntem*, İstanbul: İstanbul Ün. Yayınları. Yay. No: 370B.
- Can, G. (1991) Eğitim Fakültesi Lisans ve Öğretmenlik Sertifikası Programlarının Öğretmen Adaylarına Tutum Geliştirme Açısından Etkililiği, İzmir I. Eğitim Kongresi Bildirileri (25-26-27 Kasım 1991) *İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Yayını*, ss. 162-167.
- Engeç, N. (1991). Öğretmen Adaylarının Yeterlik Sınavı Başarıları ile Üniversite Başarıları Arasındaki İlişkileri Üzerine Bir Araştırma, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 6, ss.149- 169.
- Kavcar, C. (1998). Türkçe Eğitimi ve Sorunları, *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, 65, ss.5-17.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 8. Basım, Ankara: Nobel Yayın Dağ. Ltd. Şti.
- Miles, M. B, & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*, 2nd Ed., Newbury Park, CA: Sage.
- Özgür, F. N. (1994). *Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Sözer, E. (1996). Üniversitelerde Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6/ 2, ss.7-21.
- Saracaloğlu, A. S. (1991) Fen ve Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları, *İzmir I. Eğitim Kongresi Bildirileri (25-26-27 Kasım 1991)* İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Yayını, ss. 565-569.
- Senemoğlu, N. (1989). Ortaöğretim Kurumlarına Öğretmen Yetiştirmede Fen-Edebiyat Ve Eğitim Fakültelerinin Etkililiği, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 4, ss.109- 126.
- Sürücü, A. (1997). *Öğretmenlik Formasyonu Alan Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları*, (S.Ü.E.F. Yaz Kursu Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şenel, E. A. (1999). *Öğretmenlik Sertifikası Programına Katılan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarına Öğretmenlik Uygulamalarının Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 59 Ocak - Şubat 2017

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Taş, B. (2014). Coğrafya Öğretiminde Sorgulayıcı Bir Materyal: Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS), *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD)*, 4(1), ss.33-42.

Temel, A. (1990). Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarına Öğretmenlik Formasyon Programlarının Etkisi, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1/ 3, ss.180- 192.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

İTERNET KAYNAKLARI

http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/yok_ogretmen_kitabi/054a8c72-174b-4b00-a675-837874006db5 (21.06.2016).

<http://www.mebmedya.com/meb-personel/egitim-fakulteleri-kapatiliyor-mu-h1840.html> (07.05.2016).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C4%B0K%C4%B0LEM (07.05.2016).